

VORTARO 4.0

Inhoud

1. Aanpassingen	2
2. De-installatie	2
3. Invoeren van Esperanto-tekens	3
4. Openingsmenu	5
5. Hoofdvenster	6
6. Zoeken	9
7. Vignetten	12

Langs deze weg vragen we iedereen om elke fout, hetzij verkeerde schrijfwijze, verkeerde naam of vertaling, spatie te weinig of te veel, punt of komma te veel of te weinig enz. hoe gering ook, deze zo snel mogelijk door te geven aan ons. Nieuwe woorden, voor zover ze in *Plena Ilustrita Vortaro* staan zijn steeds welkom en kunnen doorgestuurd worden aan:

eriko@telenet.be

of

Erik D'Hondt - Wilgstraat 35 - 9320 Erembodegem

zodat alles kan gecorrigeerd en/of ingevoerd worden waardoor de volgende CD's die aangemaakt worden completer zijn en minder fouten bevatten.

Wij danken ook iedereen die meegewerkt heeft om dit elektronisch woordenboek samen te stellen, in het bijzonder Hugo Dossche en Petro De Smedt die heel wat correcties en vertalingen hebben aangebracht.

Voor sommige woorden vonden we echter geen goede Nederlandse vertaling en hebben we gewoon de tekst overgenomen uit *Plena Ilustrita Vortaro*. Ken je de juiste Nederlandse vertaling van deze woorden en eventueel van andere dan zouden we je zeer dankbaar zijn moest je ons deze bezorgen.

Niemand is perfect en iedereen maakt weleens fouten.

1. AANPASSINGEN

Om in foutboodschappen en menubalken de Esperanto-letters te bekomen klik je in de nieuw aangemaakte map op het bestand **Vortaro.reg**. Hierdoor worden de nodige wijzigingen aangebracht in het register. Deze wijzigingen zijn slechts van kracht na opnieuw opstarten van de computer.

Windows XP voert echter de wijzigingen van Vortaro.reg niet. Daarom moeten deze handmatig als volgt ingevoerd worden:

Klik met de rechtermuisknop op het **Bureaublad** en kies **Eigenschappen**. Je kan ook via het **Configuratiescherm** het **Beeldscherm** kiezen. Hierdoor kom je in het venster **Eigenschappen voor Beeldscherm**.

Kies nu **Vormgeving > Geavanceerd** en stel het lettertype in op Esp Sans Serif voor volgende items: **Actieve titelbalk - Berichtvenster** en **Niet-actieve titelbalk**.

Hierdoor ben je zeker dat alle Esperanto-letters in het programma Vortaro worden getoond.

Let wel: de ingebrachte wijzigingen met Vortaro.reg of de aangebrachte wijzigingen in Windows XP zijn volledig veilig en kunnen het register niet beschadigen.

De aangepaste data kunnen steeds via het internet gedownload worden. Dit bestand met de naam **Data.exe** plaats je gewoon in de map **\Vortaro** waarna met een dubbelklik dit programma zichzelf uitpakt en de data in de respectievelijke mappen geplaatst worden.

<http://users.telenet.be/vortaro>

2. DE-INSTALLATIE

Voor het de-installeren van het programma ga naar

Start > Instellingen > Configuratiescherm > Software

en klik daar Vortaro 4.0 aan en daarna **<Toevoegen\Verwijderen>**. Het programma en de geïnstalleerde bestanden worden verwijderd uit het register.

Om het programma volledig te verwijderen: ga naar de Verkenner en wis gewoon de map **station:\Vortaro**.

3. INVOEREN VAN ESPERANTO-TEKENS

De Esperanto-tekens kunnen op twee manieren ingevoerd worden: volgens de **Ĉapelilo-methode** en volgens de **x-methode**.

In de **Ĉapelilo**-methode kun je gebruik maken van de **Alt-codes**. Hiertoe druk je <Alt> in en voer je met het numeriek toetsenbord een getal in:

ĉ = Alt + 0230	Ĉ = Alt + 0198
ĝ = Alt + 0248	Ĝ = Alt + 0216
ĥ = Alt + 0240	Ĥ = Alt + 0208
ĵ = Alt + 0229	Ĵ = Alt + 0197
ŝ = Alt + 0254	Ŝ = Alt + 0222
ŭ = Alt + 0253	Ŭ = Alt + 0221

Met <Control> krijg je enkel kleine letters (het heeft echter geen zin om hoofdletters te gebruiken daar het programma bij het opzoeken het woord steeds omzet naar kleine letters):

<Control> + <c>	geeft	ĉ
<Control> + <g>	geeft	ĝ
<Control> + <h>	geeft	ĥ
<Control> + <j>	geeft	ĵ
<Control> + <s>	geeft	ŝ
<Control> + <u>	geeft	ŭ

Of gebruik de alternatieve methode van **Ĉapelilo**, waarbij de Esperanto-letters bereikt worden met letters die in Esperanto niet gebruikt worden (deze methode wordt aanbevolen):

x (vlak naast de c)	geeft	ĉ	en	X (<Shift> + <x>)	geeft	Ĉ
y (schuin boven de g)	geeft	ĝ	en	Y (<Shift> + <y>)	geeft	Ĝ
w (geen verband met j)	geeft	ĵ	en	W (<Shift> + <w>)	geeft	Ĵ
q (links van s)	geeft	ŝ	en	Q (>Shift> + <q>)	geeft	Ŝ

de letter ŭ met <Control> + <u>
de letter ĥ met <Control> + <h>

Samen met de <Shift> krijg je telkens de overeenstemmende hoofdletter.

In de **x-methode** kunnen Esperanto-letters bekomen worden door de normale letter (c,g,h,j,s of u) te tippen gevolgd door x:

cx geeft	ĉ	Cx geeft	Ĉ
gx geeft	ĝ	Gx geeft	Ĝ
hx geeft	ĥ	Hx geeft	Ĥ
jx geeft	ĵ	Jx geeft	Ĵ
hx geeft	ĥ	Hx geeft	Ĥ
ux geeft	ŭ	Ux geeft	Ŭ

In de x-methode kan eveneens gebruik gemaakt worden van Alt-codes.

In elk venster verschijnt een knop die, bij aanklikken, uitleg verschaft over de mogelijkheden om de Esperanto-tekens in dit bepaald venster te gebruiken (zie volgende pagina):

ĉ ĝ ĥ ĵ ŝ ŭ

ĉ ĝ ĥ ĵ ŝ ŭ

Invoer van letters met Ĉapelilo-methode

Esperanto-letters kunnen als volgt ingevoerd worden.

Met <Alt>-codes:
Druk <Alt> in en voer tegelijk een getal in met het numerieke toetsenbord.

ĉ = <Alt> + 230	ĉ = <Ctrl> + <c>
ĝ = <Alt> + 248	ĝ = <Ctrl> + <g>
ĥ = <Alt> + 240	ĥ = <Ctrl> + <h>
ĵ = <Alt> + 229	ĵ = <Ctrl> + <j>
ŝ = <Alt> + 254	ŝ = <Ctrl> + <s>
ŭ = <Alt> + 253	ŭ = <Ctrl> + <u>

Met <Ctrl>-toets:
Druk <Ctrl> in en tegelijk de desbetreffende letter (zie hierboven).

Ĉapelilo-methode:
Met letters die in Esperanto niet gebruikt worden.

- ĉ met <x> [vlak naast de letter c]
- ĝ met <y> [rechts boven de letter g]
- ĵ met <w>
- ŝ met <q> [vlak naast de letters s]
- ĥ met <Ctrl> + <h>
- ŭ met <Ctrl> + <u>

Met <Shift> krijg je telkens de overeenstemmende hoofdletter

Invoer van letters met de x-methode

Esperanto-letters kunnen enkel als volgt ingevoerd worden.

Met de x-methode:
Typ de normale letter (c, g, h, j, s of u) gevolgd door x.

cx = ĉ	ĉ = <Alt> + 230
gx = ĝ	ĝ = <Alt> + 248
hx = ĥ	ĥ = <Alt> + 240
jx = ĵ	ĵ = <Alt> + 229
sx = ŝ	ŝ = <Alt> + 254
ux = ŭ	ŭ = <Alt> + 253

Met <Alt>-codes:
Druk <Alt> in en voer tegelijk een getal in met het numerieke toetsenbord.

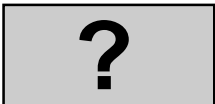
Met <Shift> krijg je telkens de overeenstemmende hoofdletter

4. OPENINGSMENU

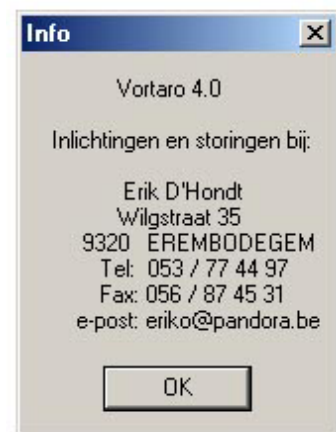
Het programma laat toe de vertaling op te zoeken van Esperanto woorden (Esperanto-Nederlands) of Nederlandse woorden (Nederlands-Esperanto).

Het gebruik van beide delen is nagenoeg gelijk.

Met **<Hulp>** krijg je uitleg over uitspraak, grammatica, woordvorming, pictogrammen, correlatieven, achtervoegsels, voorvoegsels en gebruik van de toetsen. Kortom alle Esperanto-regels in een notendop.

De mogelijkheid om hulp op te roepen is steeds in alle vensters aanwezig.

Elk geopend venster sluit je met **[Einde]** waardoor het programma afgesloten wordt of terugkeert naar het voorgaande venster. Om te sluiten kan je ook gebruik maken van het kruisje rechts bovenaan het venster, waardoor je terugkeert naar het Hoofdmenu.

Informatie over het programma en de contactmogelijkheden krijg je door drukken van **[Info]**.

5. HOOFDVENSTER

Gebruikte namen en symbolen

Door intypen van een letter verschijnt links op het scherm de woordenlijst in het *lijstvenster*, dat aanvangt met de ingevoerde letter. Deze woordenlijst volgt tot en met de vijfde ingevoerde letter.

Druk daarna op de toets **[Zoeken]** of op **<Enter>** (zie verder). De vertaling van het woord verschijnt nu in het *uitlegvenster* (zie boven).

NOVA!

In het lijstvenster worden nu alle woorden van de ingetypte letter opgenomen en kan men met de schuifbalken door de complete letter navigeren.

Normaal verschijnt de tekstcursor in het *woordvenster*, doch het kan gebeuren dat de tekstcursor verdwenen is uit het woordvenster. In dit geval zet je de cursor op zijn plaats in het woordvenster door de tekstcursor met de muis te verplaatsen.

Betekenis van de knoppen

[Ander woord]

Het scherm wordt opgekuist zodat men een ander woord kan invoeren in het woordvenster.

NOVA!

In de versie 4.0 kan men een nieuw woord opvragen door eerst het woord in het woordvenster te selecteren met ingedrukte linker muisknop, loslaten en dan een nieuw woord in te voeren of gewoon de muiscursor in het woordvenster plaatsen.

in lijst

in uitleg

De speciale mogelijkheid **[Uitgebreid zoeken in lijst]** en **[Uitgebreid zoeken in uitleg]** vraagt wat meer verklaring (zie verder).

[Opslaan]

Wens je iets te verwijderen of toe te voegen aan de vertaling of aan de tekst in het uitlegvenster, dan kan dit door de cursor ergens in dit venster te zetten en een nieuwe tekst in te typen of toe te voegen of te verbeteren.

Daarna druk je op **[Opslaan]** waarna de vraag gesteld wordt: Het aangepaste woord "xxxx" opslaan in het bestand "Aanvlg.txt"?

[Ja] de aanpassingen worden opgeslagen in het databestand én in het bestand Aanvlg.txt.
[Nee] de aanpassingen worden enkel opgeslagen in het databestand en niet doorgegeven naar het bestand Aanvlg.txt. Dit kan bv. gebruikt worden voor toevoegen van persoonlijke nota's.

De volledige tekst mag echter nooit groter zijn dan 2 048 bytes; er wordt eventueel een waarschuwing gegeven wanneer die grootte wordt overschreden.

De bedoeling is om na verloop van bv. één jaar al deze bestanden te verzamelen om de gegevens aan te passen en de aangepaste data door te sturen naar alle gebruikers.

vignet

Door deze knop aan te klikken kom je terecht in een venster dat toelaat de woorden op te zoeken van een bepaald soort. Klik het gewenste vignet aan.

Na het zoeken verschijnen dan de bijhorende woorden met de uitleg samen met het resultaat van de zoekactie.

Opgelet...

Bij sommige vignetten (zoals aardrijkskunde, geneeskunde, dierkunde en plantkunde) duurt het een poosje vooraleer het woordenboek volledig doorzocht en de tabel opgebouwd is! Dus af en toe even geduld...(hangt uiteraard af van de klokfrequentie van je processor).

NOVA!

Elk onderdeel van elk venster is voorzien van een "Tooltiptext" die bij selecteren uitleg verschaft over dat onderdeel.

6. ZOEKEN

Zoeken in de woordenlijst

Deze optie laat toe een woord of een deel ervan op te zoeken in de woordenlijst Esperanto-Nederlands (met de Ĉapelilo- of de x-methode) of in Nederlands-Esperanto.

Je kan de zoeknaam gewoon intypen met of zonder gebruik van jokers (? en ★).
Er mag slechts één joker tegelijkertijd gebruikt worden: <?> ofwel <★>.

Een <?> vervangt één letter.

Zo zal de zoekactie: **al?o** de woorden albo, aldo, aleo, alfo, algo, alko, almo, alno, aloo en alno opleveren.

De joker <★> vervangt een deel van een woord.

Zo zal de zoekactie **bal★o** de woorden opzoeken die beginnen met bal- en eindigen met -o. Dit zijn er heel wat (zie volgende pagina).

NOVA!

Het programma toont nu alle woorden die het gevraagde item bevatten. Je kan alles rustig bekijken door met de schuifbalk te navigeren.

Om een volledig woord op te zoeken, laat je het woord voorafgaan door een spatie. Door invoer van ' balo ' wordt enkel het volledige woord 'balo' opgezocht en niet 'balono, cimbalo, futbalo, handbalo', enz. Combinatie met de jokers (<?> en <★>) is hier niet toegelaten.

Uitgebreid zoeken naar ESPERANTO-woorden met hun betekenis in de woordenlijst (Chapelle-methode)

bal+o ABCĈDEFGĜĤHIĴKLMNOPRSŜTUŬVZ

WOORD	UITLEG
balaaĉo	het vegen ■
balaaĵo	1 veegsel; vuil (aangeveegd vuil of afval) 2 @ waardeloos ding; rommel ♣ balaaĵon el korto eksteren ne elportu = hang uw vuile was niet buiten; hou de fouten van de familie voor uzelf ■
balaaĵujo	vuilbak; vuilnisbak; afvalemmer ■
balado	♣ ballade ■
balafono	♣ balafon (soort van Afrikaanse xylofoon) ■
balailo	veger; bezem * balailo de sorĉistino = ♣ heksenbezem ♣ nova balailo bone balaas = nieuwe bezems vegen goed ■
balaiŝto	veger; straatveger (iemand die beroepshalve veegt) ■
balalajko	♣ balalaika (Russisch snaarinstrument, driehoekig, met vlakke klankbodem) ■
balamaŝino	veegwagen (wagen met een veeg-installatie en sproei-installatie voor het reinigen van straten) ■
balancado	♣ schommeling; het schommelen ■
balancarko	balanceerboog (elk van de gebogen stangen waarop een schommelstoel of schommelbed rust) ■
balancĉevalo	♣ hobbelpaard ■
balancelo	♣ balancelle (éénmaster op Middellandse Zee) ■
balanciero	1 ♣ onrust (in horloge) 2 ♣ uitlegger (constructie van stangen die zich buiten de boot uitstrekken om diens stabiliteit te verzekeren) 3 ♣ balans (vb. van stoommachine) ■

De woordenlijst bevat 83 keer het woord 'bal+o'

ĉ ĝ ĥ ĵ ŭ ? X

NOVA!

Het programma toont nu alle woorden die het gevraagde item bevatten. Je kan alles rustig bekijken door met de schuifbalk te navigeren.

NOVA!

Met deze knop schakel je in het deel Esperanto - Nederlands over naar het deel Nederlands - Esperanto.

Met deze knop schakel je in het deel Nederlands - Esperanto over naar het deel Esperanto - Nederlands.

Zoeken in uitleg

Hier opnieuw twee zoekmogelijkheden:

Na invoer van een woord zoekt het programma naar alle mogelijke vormen waarin dat woord voorkomt.

Zo levert de zoekactie naar 'kato' 78 keer het woord kato op: KATO, KATOn, KATOnen, KATOn, merKATO, advoKATO, enz. op.

The screenshot shows a search window titled "Uitgebreid zoeken op NEDERLANDSE & ESPERANTO-woorden in uitleg van het woordenboek Esperanto-Nederlands". The search term "kato" is entered in the search box, and the alphabet "ABCCEDEFGGHHRIJKLMMNOPRSSTUUVZ" is shown in the filter box. The results are displayed in a table with two columns: "WOORD" and "UITLEG".

WOORD	UITLEG
ardilo	gloeikousje; gaskousje (enigszins op een kous lijkende huls van KATOnen of andere vezelstof, die op een gasbrander gezet wordt en bij ontsteking daarvan gaat gloeien en een zeer helder licht geeft) ■
barego	ŝi barego (luchtige doorschijnende japonstof van wol en zijde of KATOn) ■
birdo	Ŭ vogel • kanti, pepadi • koniĝas birdo laŭ flugo kaj homo laŭ ago = aan de vruchten kent men de boom, aan zijn daden de mens • birdo kantas laŭ sia beko = ieder vogeltje zingt zoals het gebekt is • se birdo tro bekas, la KATOn ĝi vekas = als de vogel te veel zingt, wekt hij de kat; hou je gedeisd zodat de vijand je niet opmerkt • birdo petolas, kiom ĝi volas = een vogeltje mag spelen zoveel het wil; als je geen vogeltje bent, moet je ook ernstig kunnen werken • kia la birdo, tia la kaĝo = de kooi moet bij de vogel passen; mooie vogel, mooie kooi • ĝi estas ankoraŭ birdo sur la tegmento = 't is nog een onvervulde wens • libera kiel virdo aera = zi vrij als een vogel in de lucht ■
bombak	• kapokboom (Bombax, tropische boomsoort die tot 60 m hoog kan worden en waarvan de vrucht een KATOnachtige pluus bevat, die gebruikt wordt om o.a. matrassen te vullen) ■
ĉarpio	Y charpie; pluksel (linnen of KATOnen, tot draden uitgerafeld en gebruikt als verbandmiddel) ■
ĉenilo	ŝi chenille (fluweelkoord, ruig zijden of KATOnen band voor boordsel en belegsel) ■
damasko	1 ŝi damast (glanzend zijden, KATOnen of wollen weefsel) 2 Damasko = 𐌇 Damascus (hoofdstad van Syrië, republiek in Azië) • trovi sian vojon al damasko = zijn weg naar Damascus vinden (zich bekeren) ■

At the bottom of the window, it says "Het woordenboek bevat 85 keer het woord 'kato'". There are also navigation buttons for search, back, and a keyboard layout indicator.

Om een volledig woord op te zoeken, laat je het woord voorafgaan door een spatie. Door invoer van ' kato' wordt nu enkel het volledig woord 'kato' opgezocht en dit levert het woord KATO op in twee items.

The screenshot shows the same search window as above, but with the search term " kato" (with a leading space). The results are now limited to three items:

WOORD	UITLEG
glita	glad • glita angilo = een gladde paling • diable glitaj argumentoj = duivels gladde argumenten • la KATO glite enŝovigis = de kat schoof gladjes binnen ■
kato	Ŭ kat; poes (Felis silvestris, viervoetig klein dier uit de familie der katochtigen van de orde der roofdieren) • miaŭi, ronroni, ŝpini, kraĉospiri, borduni, graŭli, ronki • danci kiel KATO ĉirkaŭ poto = vleien om iets te bekommen • kiam KATO promenas, la musoj festenas = als de kat van huis is, dansen de muizen • kiam KATO jam mangis, forpelado ne helpos = als het kalf verdronken is, moet men de put niet meer dempen ■
Siam	𐌇 Siames (van, uit, betreffende Siam, de vroegere benaming voor Thailand, koninkrijk in Azië) • siama KATO = siames; Siamese kat (lichtkleurige, kortharige kat met donkere poten en kop) • siamaj ĝemeloj = Siamese tweelingen (aan elkaar vergroeide eeneiĝe tweelingen) ■

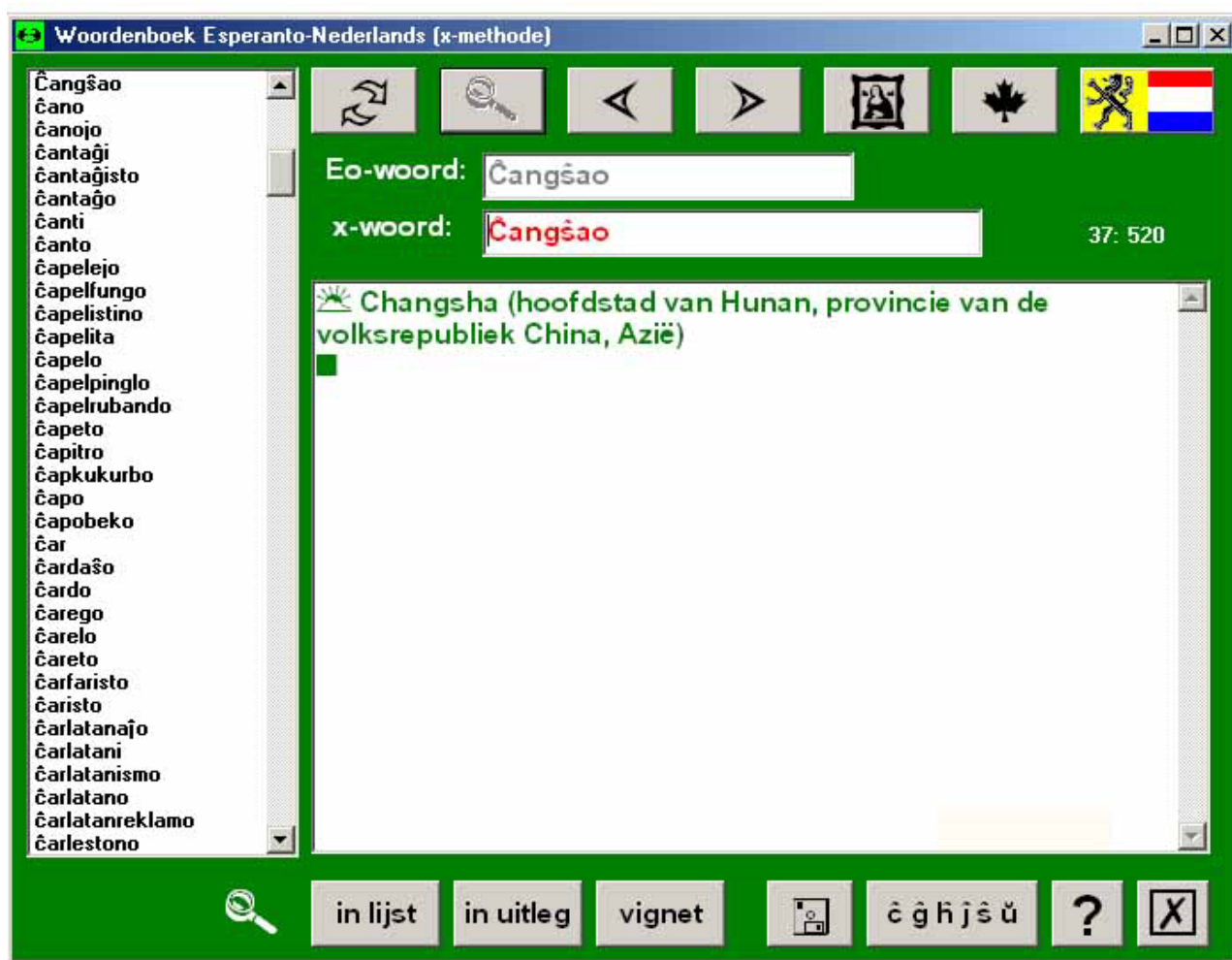
At the bottom, it says "Het woordenboek bevat 3 keer het woord 'kato'".

x-Methode

In deze methode tipp je de overeenstemmende letter (zonder hoedje) in, gevolgd door een x (zie pagina 2). Er zijn twee woordvensters voorzien: één met het x-woord en één met het overeenstemmende Esperantowoord.

Hier wordt de woordenlijst ook opgevolgd tot en met de vijfde ingevoerde letter. In het lijstvenster worden nu alle woorden van de ingetypte letter opgenomen en kan men met de schuifbalken door de complete letter navigeren.

De werking van de knoppen en de bijhorende vensters zijn identiek aan de Ĉapelilo-methode.

Voor het overige zijn de werkingen van de knoppen gelijk aan die van de Ĉapelilo methode.

7. VIGNETTEN

	aardrijkskunde		paleontologie
	anatomie, fysiologie		plantkunde
	architectuur		poëtisch woord, dichtkunst
	astronomie, ruimtevaart, astrologie		politiek, sociologie
	Bijbel, Jodendom		prehistorie
	biologie		psychologie, psychiatrie
	bouwkunde, bouwtechniek		recht, wet
	chemie		religie (algemeen)
	dierkunde		religie (boeddhisme)
	ecologie en ecologisme		religie (christelijk)
	economie, boekhouding, geldzaken		religie (islam)
	elektriciteit, elektrotechniek		schone kunsten
	farmacologie, geneesmiddelen		spellen, amusement
	film		spoorwegen
	filosofie		sport
	fotografie, optica		statistiek
	fysica, mechanica		techniek
	geneeskunde, chirurgie		telecommunicatie, radio-ontvangst
	geologie, mineralogie		toneel, theater
	geschiedenis		typografie, drukkerij, boeken
	handel, verzekeringen		verkeer
	heraldiek		voertuigen
	informatica		wetenschappelijk pseudosuffix
	kleding, weefnijverheid		wiskunde, meetkunde
	kookkunst, voeding		
	land- en tuinbouw		spreekwoord
	landmeting, topografie		zie ook
	linguïstiek		uitroep, onomatopoe
	literaire vorm, stroming		figuurlijk
	luchtvaart		figuurlijk (kwetsend, spottend)
	marine, zeevaart, scheepvaart		metafoor
	maten en gewichten		dierengeluid
	meteorologie		ga naar (lus)
	militair, wapens		
	mythologie, sprookjes		
	muziek		